

Kommittédirektiv

Skydd, stöd och vård för personer som har utsatts för övergrepp vid produktion eller distribution av pornografi

Beslut vid regeringssammanträde den 30 juni 2022

Sammanfattning

En särskild utredare ska kartlägga kunskapsläget om våld och andra övergrepp mot vuxna och exploatering av barn vid produktion och distribution av pornografi samt föreslå hur tillgången till skydd, stöd och vård för vuxna och barn kan förbättras. Syftet med förslagen är dels att vuxna personer ska få skydd, stöd och vård utifrån behov och ha möjlighet att lämna pornografiproduktion, dels att inga barn ska utsättas för pornografisk exploatering och att de barn som har exploaterats ska få skydd, stöd och vård utifrån behov. Utredaren ska även analysera brottslighet kopplad till produktion och distribution av pornografi. Syftet med analysen och de förslag som lämnas ska vara att brott med koppling till produktion och distribution av pornografi ska anmälas, utredas och lagföras, inom ramen för befintlig lagstiftning.

Utredaren ska bland annat

- kartlägga kunskapsläget om vuxnas utsatthet för våld eller andra övergrepp samt om exploatering av barn, vid produktion eller distribution av pornografi i Sverige,
- föreslå åtgärder för att vuxna personer som har utsatts för våld eller andra övergrepp, eller som på annat sätt har tagit skada vid produktion och distribution av pornografi, och barn som har utsatts för

- exploatering vid produktion och distribution av pornografi i större omfattning än i dag ska kunna ta del av skydd, stöd och vård,
- föreslå åtgärder för att förebygga att barn utsätts för pornografisk exploatering,
 - analysera varför det finns så få lagföringar för olaga våldsskildring beträffande våldspornografi och föreslå åtgärder för att brott i större utsträckning ska beivras,
 - kartlägga vilka andra brott som förekommer med koppling till produktion och distribution av pornografi och i vilken utsträckning de anmäls, utreds samt leder till åtal och lagföring, och
 - analysera vilka eventuella hinder som finns som kan försvåra utredning och åtal.

Uppdraget som utgår från en överenskommelse mellan regeringen och Miljöpartiet de gröna, ska redovisas senast den 29 september 2023.

Koppling till jämställdhetspolitiken

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Ett delmål är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Delmålet omfattar alla yttringar av fysiskt och psykiskt, inklusive sexuellt, våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor, oavsett om förövaren är en okänd eller en närstående person. Rätten och möjligheten till kroppslig integritet handlar om att kunna bestämma över sin egen kropp, sexualitet och reproduktion.

För att stärka förutsättningarna att nå det jämställdhetspolitiska delmålet bedriver regeringen arbete i enlighet med en tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10). Strategin riktar sig mot våld som kvinnor och flickor utsätts för på grund av sitt kön. Den riktar sig också mot våld som kvinnor och flickor utsätts för i särskilt hög grad eller som generellt sett har särskilt svåra konsekvenser för kvinnor och flickor. Sådant våld som huvudsakligen, men inte uteslutande, utövas av män mot kvinnor omfattas i sin helhet av den nationella strategin. När det gäller till exempel sexualbrott samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål syftar insatser inom strategin till att även motverka mäns och pojkars utsatthet för våld respektive kvinnors och flickors utövande av våld. Den nationella strategin omfattar i samtliga delar hbtqi-personers utsatthet för den typ av våld som strategin avser, som exempelvis prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexualbrott.

En av målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor är förbättrad upptäckt av våld samt starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn. Målsättningen omfattar alla arenor där sådant våld kan förekomma, inklusive produktion och distribution av pornografi. Barn och unga under 18 år ska skyddas från pornografisk exploatering, oavsett om våld eller tvång förekommer eller inte, och få tillgång till skydd, stöd och vård utifrån sina rättigheter och behov. Därför används genomgående i detta direktiv uttrycket exploatering när det gäller barn. Vuxna behöver få skydd, stöd och vård om de har utsatts för våld eller andra övergrepp eller på annat sätt tagit skada vid pornografi-produktion och stöd att, om de så önskar, lämna en tillvaro där de medverkar i pornografi.

Ytterligare en målsättning i strategin är effektivare brottsbekämpning, vilken till exempel omfattar rättsväsendets ingripande mot brott, säkrandet av bevis, att anmälningar görs och att lagföring sker. Brotts med koppling till produktion och distribution av pornografi ska beivras på samma sätt som brott som begås i andra miljöer.

Utredningens omfattning

Begreppet pornografi definieras på olika sätt inom forskningen och i olika studier, vilket utredaren behöver förhålla sig till. Utredningen ska omfatta både sexuellt material som produceras och distribueras av någon annan och material som produceras och distribueras av en person som själv förekommer i materialet. Utredningen omfattar pornografiskt material som förekommer i sammanhang där pornografi föreställande vuxna förväntas förekomma, till exempel producenters webbplatser eller internetforum där användare själva kan lägga upp material. I de fall barn förekommer i dessa sammanhang omfattas detta av utredningen.

Utredningen omfattar såväl kommersiell pornografi som pornografi som inte syftar till att tjäna pengar.

Uppdraget att kartlägga kunskapsläget om våld och andra övergrepp mot vuxna och exploatering av barn

Kunskapen om utsatthet och exploatering är otillräcklig

Vuxna personer kan samtycka till att medverka i pornografi och bidra till att materialet distribueras, men som i alla andra sammanhang får våldsbrott eller

andra övergrepp inte förekomma. Det saknas dock tillräcklig kunskap om utsatthet för våld eller andra övergrepp inom pornografiproduktion. Det finns inga svenska studier som visar hur många personer som medverkar i pornografi, hur stor andel av de som medverkar som gör det helt frivilligt och hur många som exploateras eller medverkar efter någon typ av hot eller annan påtryckning. Vidare saknas kunskap om hur vanligt det är att personer som exploateras eller medverkar i pornografi utsätts för våld eller andra övergrepp och vilka konsekvenser det får i form av till exempel fysisk eller psykisk ohälsa.

En viss del av den pornografi som produceras i Sverige filmas och distribueras av producenter som anställer kvinnor och män för att medverka. Det finns dock bara ett fåtal sådana producenter och det är oklart hur många som är aktiva. Utöver det finns ett stort antal internetsidor där pornografi sprids och internetforum där användare kan lägga upp eget material, på enbart sig själva eller tillsammans med andra. Det är inte heller ovanligt att det erbjuds direktkontakt med användare och att användare kan skicka in önskemål om filmer, vilket gör att forumen befinner sig i en gråzon mellan pornografi och prostitution.

De studier som har gjorts om förekomsten av våld i pornografiska filmer visar samstämmigt att det förekommer såväl lättare som grövre våld. Hur vanligt våldet är varierar dock, bland annat beroende på hur våld definieras. Enskilda studier visar på siffror från 5 procent till närmare 90 procent (Sexual Behaviors and Violence in Pornography: Systematic Review and Narrative Synthesis of Video Content Analyses, Carrotte, Davis, Lim, 2020, Aggression and Sexual Behavior in Best-Selling Pornography Videos: A Content Analysis Update, Bridges et al. 2010). En forskningssammanställning från 2020 där 23 studier har granskats pekar på att lättare våld och ojämlika relationer är vanligt förekommande, medan grövre våld är avsevärt mindre vanligt förekommande. Gemensamt för de studier som har granskats är att våld och dominerande beteende så gott som alltid riktas mot kvinnor. Forskarna konstaterar att mer forskning behövs (Carrotte, Davis, Lim, 2020). Studierna avser inte svenska förhållanden och det saknas tillräcklig kunskap om hur vanlig förekomsten av våld är i pornografi som har producerats i Sverige.

Kunskapen om konsekvenserna av utsatthet och exploatering är otillräcklig

Avgörande för utsattheten hos de som medverkar i pornografi är inte enbart vad som visas, utan framför allt i vilken situation de medverkande personerna befinner sig. Pornografiproduktion kan äga rum mot en persons vilja och därmed innefatta brott även om det inte syns inslag av våld i filmer eller på bilder, på samma sätt som pornografi med inslag av någon typ av våld kan ha producerats med samtycke från medverkande. Även pornografi som har producerats med samtycke från samtliga inblandade kan ge upphov till att medverkande i efterhand har behov av stöd. I en intervjustudie som har genomförts av organisationen Talita (Syns man inte, finns man inte – Inblick i den svenska porrindustrin, 2019) vittnar personer som har utsatts för pornografisk exploatering i Sverige om psykisk ohälsa. Personerna vittnar även om att deras gränser inte respekteras av andra inblandade och att det kan vara svårt att lämna branschen, bland annat på grund av att man vet att bilderna och filmerna ändå finns kvar och kan fortsätta spridas. Studien är en pilotstudie som enligt författarna kan lägga grunden för mer omfattande studier.

Mer omfattande studier från andra länder visar att kvinnor som har filmats för pornografi har sämre psykisk hälsa än andra kvinnor. I en amerikansk enkätstudie från 2011 har kvinnor som medverkat i pornografi jämförts med kvinnor som inte gjort det. Studien visade att de som hade medverkat i pornografi hade sämre psykisk hälsa och högre förekomst av depression än andra kvinnor i samma ålder. Studien visar vidare att medverkande i pornografi oftare än andra haft en svår barndom eller tvingats till sex före 18 års ålder (Comparison of the Mental Health of Female Adult Film Performers and Other Young Women in California, Grudzen et.al. 2011). Liknande resultat har setts i tidigare studier, och det bekräftas också av den intervjustudie som Talita har gjort, men det saknas omfattande forskning såväl i Sverige som i andra länder.

På både traditionella producenters internetsidor och internetforum är det främst kvinnor, särskilt unga kvinnor, som syns och som i förekommande fall utsätts för våld och förnedring. Kunskap om mäns medverkan i pornografi, såväl heterosexuella scener som pornografi som skildrar män som har sex med män, är ännu mer begränsad. Studier visar att unga hbtqi-personer i större utsträckning än andra unga personer har erfarenhet av att ha sex mot ersättning (Folkhälsomyndigheten 2020), men det saknas kunskap om pornografisk exploatering.

Vilken kunskap finns om våld och andra övergrepp mot vuxna vid produktion och distribution av pornografi?

Som framgår ovan är kunskapsläget vad gäller våld och andra övergrepp mot vuxna vid produktion och distribution av pornografi i Sverige inte tillräckligt.

Utredaren ska därför

- kartlägga och redovisa kunskapsläget om vuxnas utsatthet för våld eller andra övergrepp samt konsekvenser i form av till exempel fysisk eller psykisk ohälsa, vid produktion eller distribution av pornografi i Sverige, och
- kartlägga och redovisa kunskapsluckor.

Utredaren ska beakta att kvinnor är i majoritet bland de personer som förekommer i pornografiska skildringar, men att även män, pojkar och flickor kan förekomma. Utredaren ska även beakta att det är vanligare att hbtqi-personer uppger att de har varit utsatta för sexuell exploatering än andra personer, vilket kan omfatta pornografisk exploatering.

Vilken kunskap finns om exploatering av barn vid produktion och distribution av pornografi, i sammanhang där pornografi föreställande vuxna förväntas förekomma?

Alla barn och unga under 18 år ska skyddas från pornografisk exploatering. Det förekommer dock uppgifter från personer som medverkat i pornografi (Talita 2019) om att minderåriga tillåts, och uppmanas, att dela bilder och filmer på internetsidor avsedda för spridning av egenproducerat pornografiskt material. Kunskapsläget vad gäller exploatering av barn vid produktion och distribution av pornografi i Sverige är inte tillräckligt.

Utredaren ska därför

- kartlägga och redovisa kunskapsläget om exploatering av barn och exploaterings konsekvenser i form av till exempel fysisk eller psykisk ohälsa, vid produktion och distribution av pornografi i Sverige, i forum där främst pornografi föreställande vuxna förekommer, och
- kartlägga och redovisa kunskapsluckor.

Uppdraget att föreslå hur tillgången till skydd, stöd och vård kan förbättras

I enlighet med socialtjänstlagen (2001:453) har kommunen det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Det är därmed socialtjänsten som har det yttersta ansvaret för att hjälpa vuxna personer som utsatts för våld eller andra övergrepp vid produktion eller distribution av pornografi och barn som har utsatts för exploatering vid produktion och distribution av pornografi. Det hör enligt samma lag till socialnämndens uppgifter att verka för att den som utsatts för brott får stöd och hjälp, och det regleras särskilt att socialnämnden ansvarar för att ett barn som utsatts för brott och barnets närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden har ett särskilt ansvar för att barn och unga ska växa upp under trygga och goda förhållanden. I detta ingår att bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa och tillsammans med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, uppmärksamma och verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem. De kommunala verksamheterna för personer i prostitution i Göteborg, Malmö och Stockholm erbjuder även stödsamtal till den som har erfarenhet från medverkan i pornografi. Utnyttjande i pornografiskt material kan vara en grund för vård på grund av förhållanden i hemmet enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU. Det saknas dock information om i vilken utsträckning socialtjänsten, inklusive den sociala barn- och ungdomsvården, kommer i kontakt med personer som medverkar i pornografi. Det finns även civilsamhällesorganisationer som tillhandhåller stöd för sexualbrottsutsatta och där stödet i viss utsträckning är inriktat på personer som utsatts för sexuell exploatering.

Regionerna ansvarar enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) för att erbjuda en god hälso- och sjukvård åt den som är bosatt inom regionen. När hälso- och sjukvård ges till barn ska barnets bästa särskilt beaktas. I detta ansvar ingår att ge vård och behandling till personer som utsatts för sexuellt våld eller har andra vårdbehov till följd av sexuell exploatering. Hur vården är organiserad och vart man ska vända sig med sådana vårdbehov varierar från region till region. Generellt finns dock tillgång till gynekologisk vård, psykiatrisk vård och vård i samband med sexuellt våld i alla regioner. För ungdomar finns även möjligheter att vända sig till en ungdomsmottagning. Yrkesverksamma inom hälso- och sjukvården är också skyldiga att anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att

ett barn far illa. Hälso- och sjukvården ska även, på socialnämndens initiativ, samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa.

När den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården, ska kommunen och regionen tillsammans upprätta en individuell plan.

Trots det upplever många att det är svårt att få den hjälp som behövs. Organisationerna #intedinhora och Child 10 genomförde 2020 tillsammans med Ellencentret en undersökning av vilka stöd- och hjälpinsatser personer som utsatts för kommersiell sexuell exploatering tagit del av (Ingen hörde ropen på hjälp – Vilken hjälp finns för människor som utsätts i prostitution, människohandel för sexuella ändamål och annan kommersiell sexuell exploatering?). Undersökningen omfattar såväl socialtjänst och offentlig vård som det stöd som ges från civilsamhällesorganisationer. Organisationernas rapport ger en bild av att det stöd som personer som har utsatts för någon typ av kommersiell sexuell exploatering får inte är tillräckligt, varken från socialtjänst eller den offentliga vården. Att stödet inte är tillräckligt förklaras dels av att det är svårt för den utsatta personen att söka hjälp och berätta vad den har varit utsatt för, dels av att kunskap saknas bland yrkesverksamma och att stödet varierar beroende på var man bor i landet. Särskilt svårt är det enligt rapporten för den som är ett barn eller som har en mer komplex problematik. I enkäterna och i rapporten görs inte skillnad mellan utsatthet i pornografi och annan typ av kommersiell sexuell exploatering, vilket gör att resultaten inte är helt överförbara. Det finns dock inget som tyder på att personer som har utsatts i pornografi skulle ta del av stöd- och hjälpinsatser i högre grad än personer som utsatts för andra typer av kommersiell sexuell exploatering.

Samma organisationer gjorde även en kartläggning 2021 där regionerna tillfrågades om vården för personer som har utsatts för kommersiell sexuell exploatering (Exploaterad men inte våldsutsatt – En nationell kartläggning av Sveriges Regioners vård för personer som utsatts för kommersiell sexuell exploatering). Rapporten fokuserar på sex mot ersättning samt sex som självskadebeteende men det framkommer att det i flera regioner verkar saknas såväl rutiner som tillräcklig kunskap för att kunna ge vård och stöd till personer, både barn och vuxna, som har utsatts för kommersiell sexuell exploatering. Rapporten tyder på att traumabehandling ofta finns, men att

den är svårtillgänglig för målgruppen då personer utsatta för kommersiell sexuell exploatering inte alltid identifieras av vården och inte alltid räknas till kategorin våldsutsatta. Det finns ingen forskning om hur stödet till målgruppen ser ut i praktiken, men denna rapport och de vittnesmål som återfinns i Talitas studie tyder på att det finns ett behov av mer kunskap om denna grupp inom hälso- och sjukvården. Det finns ingen motsvarande kartläggning där kommunerna har tillfrågats om den vård och det stöd som socialtjänsten ansvarar för.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har, i enlighet med en överenskommelse med regeringen, genomfört en nationell kartläggning av vården för personer som utsatts för sexuellt våld. Även den visar att det finns förbättringsbehov, till exempel behöver bemötandet förbättras och tillgängligheten till vård i ett icke-akut skede stärkas. Dessutom behöver kunskapen om adekvat behandling vid komplex problematik och traumatisering öka. I enlighet med tilläggsöverenskommelsen mellan regeringen och SKR inom området förlossningsvård och kvinnors hälsa 2021–2022 ska regionerna vidta insatser för att personer som utsatts för sexuellt våld eller könsstympning, inklusive personer med komplex problematik, får likvärdig vård baserad på bästa möjliga kunskap över hela landet. För 2021 har SKR redovisat att flera regioner har genomfört insatser med särskilt fokus på personer som utsatts för våld i form av till exempel sexuellt våld. Dessa regioner har bland annat genomfört insatser för att öka medarbetares kompetens inom respektive område, och därigenom öka sannolikheten att våldsutsatta identifieras och får tillgång till vård efter behov. Flera regioner har enligt redovisningen också bedrivit åtgärder för att säkerställa en sammanhållen vårdkedja för personer som utsatts för våld för att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan olika verksamheter utifrån identifierade vårdbehov.

Regeringen har vidare genomfört mycket omfattande satsningar under många år på vård vid psykisk ohälsa och suicidprevention för att stödja utvecklingen av en mer tillgänglig och kunskapsbaserad vård. Inom ramen för satsningen har regeringen ingått flera överenskommelser med SKR som syftar till att utveckla det förebyggande och främjande arbetet på grupp- och befolkningsnivå, att stärka tillgänglighet och kvalitet i vård, omsorg och andra stödinsatser för personer med psykisk ohälsa, psykisk sjukdom eller funktionsnedsättningar. Merparten av medlen i satsningen fördelas till kommuner och regioner för att stärka och utveckla insatser inom området.

Inom ramen för satsningen fördelas även särskilda medel för att stärka den psykiatriska traumavården, vilket bland annat kan komma personer som blivit utsatta för sexuellt våld till del.

Hur kan tillgången till skydd, stöd och vård för vuxna förbättras?

Vuxna personer som har utsatts för våld eller andra övergrepp eller som på annat sätt har tagit skada vid produktion eller distribution av pornografi ska få skydd, stöd och vård utifrån behov och ha möjligheter att lämna en tillvaro där de medverkar i pornografiproduktion.

Utredaren ska därför

- kartlägga vilket skydd, stöd och vård som vuxna personer som har utsatts för våld eller andra övergrepp eller som på annat sätt har tagit skada vid produktion och distribution av pornografi erbjuds och tar del av samt analysera vilka eventuella hinder som finns för att utsatta ska ta del av stödet,
- föreslå åtgärder för att vuxna i större omfattning än i dag ska kunna ta del av skydd, stöd och vård, och
- föreslå åtgärder för att vuxna personer som har utsatts för våld eller andra övergrepp eller som på annat sätt har tagit skada vid produktion och distribution av pornografi ska få stöd att lämna en tillvaro där de medverkar i pornografiproduktion om de så önskar.

Utredaren ska genomgående i analys och förslag beakta att funktionsnedsättning, skadligt bruk och beroende av alkohol eller narkotika och andra sårbarheter kan göra att det är särskilt svårt för vissa grupper att söka och ta emot skydd, stöd och vård. Utredaren ska vidare beakta att det kan finnas ett stort mörkertal bland personer som har tagit skada vid produktion och distribution av pornografi.

Hur kan tillgången till skydd, stöd och vård för barn förbättras?

Barn som har utsatts för exploatering vid produktion eller distribution av pornografi ska få skydd, stöd och vård, utifrån behov. Inga barn ska utsättas för pornografisk exploatering.

Utredaren ska därför

- kartlägga vilket skydd, stöd och vård som barn som har utsatts för exploatering vid produktion och distribution av pornografi erbjuds och

tar del av samt analysera vilka eventuella hinder som finns för att utsatta tar del av stödet,

- föreslå åtgärder för att barn i större omfattning än i dag ska kunna ta del av skydd, stöd och vård, och
- föreslå åtgärder för att förebygga att barn utsätts för pornografisk exploatering.

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi, ställer långtgående krav på konventionsstaterna att förebygga och motverka alla former av våld mot barn, inkluderat sexualbrott mot barn. Barnkonventionen och det fakultativa protokollet ska vara en utgångspunkt i utredarens arbete. Utredaren ska beakta att det kan finnas ett stort mörkertal bland barn som har tagit skada vid produktion och distribution av pornografi.

Uppdraget att analysera brottslighet kopplad till produktion och distribution av pornografi

Hur kan brott som begås vid produktion och distribution av pornografi beivras i större utsträckning?

Som har redogjorts för ovan saknas det tillräcklig kunskap om utsatthet för våld eller andra övergrepp inom pornografiproduktion. Innehållet i de pornografiska filmer som förekommer på webbplatser och i internetforum väcker dock frågan om de som medverkat har utsatts för våld eller andra kränkningar som skulle kunna utgöra brott. Det kan exempelvis handla om att deltagandet i sexuella handlingar inte varit frivilligt eller att inspelning eller spridning skett utan deltagares samtycke. Innehållet i pornografiska filmer väcker också frågor om brottet olaga våldsskildring.

Den som i stillbilder eller rörliga bilder skildrar sexuellt våld eller tvång (dvs. främst s.k. våldspornografi) med uppsåt att bilderna sprids döms för olaga våldsskildring (16 kap. 10 c § brottsbalken). För olaga våldsskildring döms också den som sprider en sådan skildring. Alla sexuella skildringar i bild som innehåller våld i någon form träffas av straffbestämmelsen. Det krävs inte att våldet har varit grovt (prop. 1986/87:151 s. 183). Även skildringar av sexuella situationer som innehåller tvångsmoment omfattas. Från det straffbara området undantas gärningar som med hänsyn till omständigheterna är försvarliga.

Olaga våldsskildring är också ett tryck- och yttrandefrihetsbrott (7 kap. 7 § tryckfrihetsförordningen och 5 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen). Om brottet begås i ett grundlagsskyddat medium, till exempel i tryckt skrift, tv-program eller teknisk upptagning (till exempel cd- och dvd-skivor) tillämpas tryckfrihetsförordningens respektive yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser. För olaga våldsskildring i till exempel en teknisk upptagning ansvarar utgivaren i första hand. I andra hand är det den som har låtit framställa upptagningen som ansvarar. Om det inte finns förutsättningar för sådant ansvar är i stället spridaren ansvarig för brottet.

Det finns därutöver flera andra brott som utifrån omständigheterna skulle kunna begås i sammanhang kopplade till produktion och distribution av pornografi, däribland olika sexualbrott, brott mot liv och hälsa, frihet och frid eller annat brott mot allmän ordning.

De senaste tio åren har fyra brott lagförts (fällande dom i tingsrätt, strafföreläggande och åtalsunderlåtelse) enligt bestämmelsen om olaga våldsskildring (16 kap. 10 c brottsbalken). Av statistiken framgår inte om något av fallen avsett våldspornografi eller om det varit fråga om annan slags olaga våldsskildring. Inte heller när det gäller andra brott framgår av kriminalstatistiken om de har begåtts i sammanhang kopplade till produktion eller distribution av pornografi. Därför är det generellt sett svårt att avgöra i vilken utsträckning brott som begås i detta sammanhang anmäls, utreds, leder till åtal och lagförs.

Det behövs mer kunskap om varför det inte sker fler lagföringar för skildring och spridning av våldspornografi. Det behövs även mer kunskap om förekomsten av andra brott som kan kopplas till produktion eller distribution av pornografi och det behöver klargöras i vilken utsträckning dessa brott anmäls, utreds samt leder till åtal och lagföring.

Utredaren ska därför

- analysera varför det finns så få lagföringar för olaga våldsskildring beträffande våldspornografi och föreslå åtgärder för att brotten i större utsträckning ska beivras.

Utredaren ska också

- kartlägga vilka andra brott som förekommer med koppling till produktion och distribution av pornografi och i vilken utsträckning de anmäls, utreds samt leder till åtal och lagföring,
- analysera vilka eventuella hinder som finns som kan försvåra utredning och åtal, och
- vid behov föreslå åtgärder för att brott med koppling till produktion och distribution av pornografi ska beivras i större utsträckning, vilket till exempel kan omfatta åtgärder för att ge stöd till utsatta att våga anmäla brott.

Syftet med analysen och förslagen ska vara att brott med koppling till produktion och distribution av pornografi ska anmälas, utredas och lagföras, inom ramen för befintlig lagstiftning. Det ingår inte i utredarens uppdrag att föreslå författningsändringar.

Konsekvensbeskrivningar

Utredningen ska beskriva ekonomiska och andra konsekvenser för de aktörer som bedöms som relevanta för att erbjuda skydd, stöd och vård, inklusive kommuner och regioner. Utredningen ska även beskriva konsekvenser för de myndigheter inom rättsväsendet som berörs av förslagen. När det gäller konsekvenser för jämställdhet ska särskilt konsekvenser för genomförandet av delmålen om jämställd hälsa och om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra beskrivas. När förslag berör individer ska genomgående konsekvenserna för barn, hbtqi-personer och personer med funktionsnedsättning, skadligt bruk eller beroende av alkohol eller narkotika och andra särskilda sårbarheter beskrivas.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska inhämta uppgifter från relevanta myndigheter, exempelvis inom rättsväsendet. Synpunkter ska inhämtas från personer som har medverkat eller utsatts för pornografisk exploatering, inklusive barn och unga, och från yrkesverksamma och civilsamhällesorganisationer som möter målgruppen. Utredaren ska även föra dialog med utredningen En uppväxt fri från våld.

Uppdraget ska redovisas senast den 29 september 2023.

(Arbetsmarknadsdepartementet)